

คำแสดงทัศนภาวะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย

วรรณวณิช อรุณฤกษ์*

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง ประเทศไทย

Modality in the Thai Criminal and Civil Procedure Codes

Wanwanat Aroonroek*

College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University, Lampang Campus, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 10 June 2022

Revised 1 September 2022

Accepted 7 September 2022

คำสำคัญ

คำแสดงทัศนภาวะ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความแพ่ง

* Corresponding author

E-mail address:

wanwanataroonroek@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้คำแสดงทัศนภาวะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับคำแสดงทัศนภาวะและคำบอกความเห็นในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุด พ.ศ. 2564 ที่รวบรวมโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ทุกมาตรา ซึ่งประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 323 มาตรา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 468 มาตรา รวมทั้งสิ้น 791 มาตรา ผลการศึกษาพบว่า คำแสดงทัศนภาวะในประมวลกฎหมายทั้งสองฉบับมี 4 คำ ได้แก่ “อาจ” “ต้อง” “ย่อม” และ “ควร” คำแสดงทัศนภาวะเหล่านี้ อาจแสดงให้เห็นถึงความสามารถ คำสั่ง โอกาส ความเป็นไปได้ของเนื้อความในต้วบทกฎหมาย นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นเงื่อนไข เหตุการณ์ รายละเอียด รวมทั้งยังแสดงถึงหน้าที่ต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม การใช้คำแสดงทัศนภาวะจึงอาจทำให้สามารถเข้าใจเนื้อความในกฎหมายได้ดียิ่งขึ้น

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง กลวิธีทางภาษาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยวิทยาลัยสหวิทยาการ (ประเภทงานวิจัยเดี่ยว) ประจำปีงบประมาณ 2564

Keywords:

modality,
criminal procedure code,
civil procedure code

Abstract

This article aims to study modality usage in the Thai Criminal Procedure Code and the Civil Procedure Code using the concept of modality and the words indicating this. The researcher collected pieces of data from the Thai Criminal Procedure Code and the Civil Procedure Code, latest revised in 2021 and compiled by the Office of the Council of State. In conducting this research, all provisions of the Codes were analyzed, comprising 323 sections of the Criminal Procedure Code and 468 sections of the Thai Civil Procedure Code. The findings reveal four words, namely ʔa:t^{21} (might), tɔ:n^{41} (must), jɔ:m^{41} (shall), and khwa:n^{33} (should), that are used in the Codes. Modality could show the ability, order, opportunity, and possibility in the legal text. In addition, it also shows the condition, event, details, and personal responsibilities about the process of judgement. The use of modality may lead to better understanding about legal texts.

1. บทนำ

กลวิธีทางภาษาเป็นการอธิบายลักษณะภาษาที่ใช้นำเสนอข้อความซึ่งผู้ส่งสารแฝงวัตถุประสงค์หรือเจตนาสื่อไปยังผู้รับสาร ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียบเรียงภาษาและยังเป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของภาษาในสารประเภทต่าง ๆ กลวิธีทางภาษาลักษณะหนึ่งที่น่าสนใจคือการแสดงทัศนภาวะ ซึ่งเป็นตัวการสำคัญในการบ่งบอกตรรกะและได้มาจากการแสดงทัศนภาวะของผู้พูด (logical modality) อันเกี่ยวกับความจำเป็น ความเป็นไปได้ และความสัมพันธ์ระหว่างกัน (ชนกพร อังศุวิริยะ, 2559, น. 31)

คำแสดงทัศนภาวะเป็นคำที่ครอบคลุมรูปแบบต่าง ๆ ที่ยอมให้ผู้พูดแสดงการเปลี่ยนแปลงระดับของการให้คำมั่นหรือความเชื่อในบางเรื่อง อาจเป็นคำคุณศัพท์และคำวิเศษณ์ เช่น คำว่า แน่نون น่าจะเป็น ทำทาง อาจจะเป็น หรือคำแสดงทัศนภาวะที่ต้องการพิสูจน์ เช่น รู้ว่า . . . เชื่อว่า . . . คิดว่า . . . เห็นว่า . . . สงสัยว่า . . . (สุดา รังกุพันธ์, 2547, น. 65-68) อีกทั้งยังมีการใช้กริยาช่วยต่าง ๆ หรือคำที่ขยายกริยา ได้แก่ คำบอกความเห็นที่แสดงความเห็นของผู้พูดหรือผู้เขียนเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการกระทำและความจำเป็นของผู้กระทำในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เช่น คง ควร จะ ต้อง ได้ น่าจะ เป็นต้น (นววรรณ พันธุมเมธา, 2558, น. 71-73) ดังนั้นคำแสดงทัศนภาวะจึงมีความสำคัญในการบ่งบอกความคิดหรือเจตนาในการสื่อสารได้

ภาษากฎหมายเป็นภาษาเฉพาะวงการ (jargon) ซึ่งส่วนใหญ่มักใช้ในวงการนักกฎหมายเพื่อการทำกิจกรรมทางกฎหมายหรือนิติกรรมต่าง ๆ โดยมีขอบเขตของเนื้อหาที่จำกัดซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย (สุกัญญา สุวิริยะรัตน์, 2553, น. 10) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตัวบทกฎหมายซึ่งเป็นเอกสารทางราชการจะเรียบเรียงด้วยภาษาทางการแต่กระนั้นในภาษาภาษากฎหมายยังปรากฏการแสดงความคิดเห็นผ่านการใช้ภาษาคือการใช้คำแสดงทัศนภาวะซึ่งอาจแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการสื่อสารของตัวบทกฎหมายได้

ปัจจุบันประเทศไทยใช้กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งกฎหมายอาจแบ่งตามลักษณะต่าง ๆ ได้หลายประเภท เช่น แบ่งตามลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี แบ่งตามการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และที่สำคัญคือการแบ่งตามลักษณะแห่งการใช้ โดยแบ่งได้เป็นกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ (พรชัย สุนทรพันธุ์ และ ณัฐพงศ์ โปษะบุตร, 2550, น. 17) สำหรับกฎหมายสารบัญญัติเป็นประเภทของกฎหมายที่คนในสังคมไทยส่วนใหญ่มีความคุ้นเคย กล่าวคือ เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคล เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติถึงสิทธิหน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบต่าง ๆ ของบุคคลที่มีนิติสัมพันธ์หรือความผูกพันทางหน้าที่เกี่ยวข้องกัน และประมวลกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติถึงการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล อันเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ (วินัย ล้าเลิศ, 2557, น. 3)

ส่วนกฎหมายวิธีสบัญญัติเป็นกฎหมายอีกประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงวิธีการปฏิบัติในการที่บุคคลจะใช้สิทธิเรียกร้องขอความรับรอง และคุ้มครองของกฎหมายในเมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ หรือมีความจำเป็นที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะต้องใช้สิทธิในทางศาล หรือขออำนาจศาลบังคับตามสิทธิที่ตนมีอยู่ ตามกฎหมายทางฝ่ายสารบัญญัติ (วินัย ล้าเลิศ, 2557, น. 3) ดังเช่นบทบัญญัติของกฎหมายที่กล่าวถึงวิธีการปฏิบัติในการฟ้องคดี วิธีการเขียนคำฟ้อง และขอเขตอำนาจในการพิจารณาคดีของศาล ตลอดจนการดำเนินคดีในศาล และเป็นกฎหมายที่นักกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำหน้าที่ทนาย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย

กฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติทั้งสองประเภทที่กล่าวข้างต้นล้วนมีความสำคัญต่อสังคม รวมถึงมีความเกี่ยวข้องและมีผลบังคับใช้กับประชาชน อีกทั้งกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เมื่อมีกฎหมายสารบัญญัติเกี่ยวกับความผิดและความรับผิดในทางอาญาและทางแพ่งแล้ว ก็จะต้องมีข้อบังคับหรือระเบียบว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งควบคู่ไปกับกฎหมายสารบัญญัติด้วย นอกจากนี้เมื่อคดีขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาทางศาล ทั้งประชาชนและนักกฎหมายล้วนมีบทบาทร่วมกันตามกฎหมาย การพิจารณาคดีจึงจะสำเร็จลุล่วงไปได้ ดังนั้นกฎหมายวิธีสบัญญัติจึงมีความเกี่ยวข้องและสำคัญต่อประชาชนทั่วไปเช่นกัน

ตัวบทกฎหมายวิธีสบัญญัติที่สำคัญและใช้กันอยู่ทั่วไปซึ่งปรากฏค่าแสดงทัศนภาวะที่น่าสนใจคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ซึ่งเป็นตัวบทกฎหมายที่บัญญัติถึงวิธีการปฏิบัติและกระบวนการพิจารณาคดี โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงวิธีการจับกุม สอบสวน และพิจารณาความผิดทางอาญา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นวิธีการที่จะนำเอาตัวผู้กระทำความผิดอาญามาพิจารณาทางศาล ตลอดจนมีการลงโทษหรือปล่อยตัวไปตามกฎหมาย (รชฎ เจริญน้ำ, 2562, น. 1) ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ กฎหมายที่ว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีในทางแพ่งเพื่อความรับรอง คุ้มครอง และบังคับตามซึ่งสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล (วินัย ล้าเลิศ, 2557, น. 4)

จากการสังเกตเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่าในประมวลกฎหมายทั้งสองฉบับปรากฏการใช้คำแสดงทัศนภาวะ เช่น “อาจ” “ต้อง” “ย่อม” “ควร” ซึ่งคำเหล่านี้สามารถบ่งบอกเนื้อหาสาระของข้อความในตัวบทกฎหมายที่แตกต่างกัน รวมถึงยังสามารถบ่งบอกเจตนาในการสื่อความของผู้บัญญัติกฎหมายได้ด้วย ดังตัวอย่างเช่น

- (1) มาตรา 53 หมายถึง ต้องทำเป็นหนังสือและมีข้อความ ดังต่อไปนี้
- (1) สถานที่ที่ออกหมาย
 - (2) วันเดือนปีที่ออกหมาย
 - (3) ชื่อและตำบลที่อยู่ของบุคคลที่ออกหมายเรียกให้มา. . .
- (ป. วิอาญา, มาตรา 53)
- (2) มาตรา 175 ก่อนจำเลยยื่นคำให้การ โจทก์อาจถอนคำฟ้องได้โดย
ยื่นคำบอกกล่าวเป็นหนังสือต่อศาล
- (ป. วิแพ่ง, มาตรา 175)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในมาตราต่าง ๆ ของตัวบทกฎหมายจะมีการใช้คำแสดงทัศนภาวะปรากฏอยู่ ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความคิดและเจตนาของตัวบทกฎหมาย กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 ปรากฏการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสั่งหรือการบังคับให้ปฏิบัติตามข้อกฎหมาย ส่วนตัวอย่างที่ 2 แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการกระทำของโจทก์ที่สามารถกระทำตามข้อกฎหมายนั้น ๆ ได้

การใช้คำแสดงทัศนภาวะจึงเป็นประเด็นสำคัญที่อาจแสดงให้เห็นความคิดหรือเจตนาของผู้บัญญัติกฎหมายที่จงใจเลือกใช้ให้ต้องประสงค์ในการร่างกฎหมายว่าจะให้ความหมายที่ชัดเจน หรือมีความหมายที่ไม่ตรงจนเกินไป (ประภัสสร ภัทรนาวิก, 2549, น. 97) เพื่อเป็นทางเลือกในการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้การเลือกใช้คำแสดงทัศนภาวะที่แตกต่างกันในภาษากฎหมายย่อมส่งผลต่อการสื่อความหมายที่แตกต่างกัน กลวิธีนี้จึงเป็นการนำภาษามาใช้ในการอธิบายตัวบทกฎหมายอย่างแยบยล

จากการศึกษาวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าการศึกษาภาษากฎหมายส่วนใหญ่เป็นการศึกษาภาษาในกฎหมายสารบัญญัติ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ฯลฯ ซึ่งมีทั้งผู้ที่ศึกษาภาษากฎหมายในเชิงเปรียบเทียบ เช่น จรินทร์ สุวรรณโชติ (2537) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบภาษากฎหมายในกฎหมายตราสามดวงกับกฎหมายปัจจุบัน” และ สุกัญญา สุวิหะรัตน์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “ภาษาในกฎหมายลักษณะอาญา กับประมวลกฎหมายอาญา : การศึกษาเชิงเปรียบเทียบต่างสมัย” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบภาษากฎหมายในอดีตกับกฎหมายปัจจุบัน อันจะทำให้เห็นถึงพัฒนาการของภาษากฎหมายไทย รวมถึงพัฒนาการของเนื้อหากฎหมายที่ใช้ในประเทศไทยซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาภาษากฎหมายในประเด็นเฉพาะเจาะจง ดังเช่น การศึกษาของ ดุลยการณ์ กรณธ์แสง (2537) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์การนิยามคำศัพท์ภาษากฎหมาย :

กฎหมายครอบครัวและมรดก” และ การศึกษาเรื่อง “คำแสดงระดับตรรกในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6” ของสุนันท์ อัญชลีนุกูล (2538) ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะเรื่องคำศัพท์เท่านั้น รวมถึงยังมีการศึกษาภาษากฎหมายในภาพรวม เช่น มลลณี พรโชคชัย (2538) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวจนลีลาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย” กฤติกา ผลเกิด (2546) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวจนลีลาของประมวลกฎหมายอาญา” และ ปิยฉัตร บุณนาค (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความในประมวลกฎหมายอาญา” อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าการศึกษาดังกล่าวข้างต้นเป็นการศึกษาลักษณะของภาษากฎหมายเฉพาะตัวบทกฎหมายที่อาจทำให้เห็นภาษากฎหมายไทยประเภทกฎหมายสารบัญญัติเท่านั้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่มีผู้ศึกษาภาษากฎหมายในประเด็นที่เฉพาะเจาะจงในกฎหมายวิธีสบัญญัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำแสดงทัศนภาวะ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคำแสดงทัศนภาวะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย อันเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของตัวบทกฎหมายทั้งสองฉบับ นอกจากนี้ยังอาจส่งผลให้เห็นถึงการเรียบเรียงลักษณะของภาษากฎหมายไทยในปัจจุบันด้วย

2. ทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคำแสดงทัศนภาวะและคำบอกความเห็น รวมถึงได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับใช้เป็นที่เกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทัศนภาวะ หรือ modality หมายถึง ประเภททางความหมายที่แสดงถึงทัศนคติของผู้พูดซึ่งแสดงในประโยค รวมถึงทัศนภาวะยังเกี่ยวข้องกับการผันรูปซึ่งแสดงความหมายบอกเล่า สมมติ และสั่ง นอกจากนี้ยังแสดงความหลากหลายของกฎเกณฑ์และความหมายของคำศัพท์ในการเชื่อมด้วยปัจจัยแวดล้อม ได้แก่ การผันกริยา ความหมายของศัพท์ เช่น หน่วยขยายกริยาของประโยค คำช่วยหน้ากริยา ความหมายทางวากยสัมพันธ์ ฯลฯ

พาลเมอร์ (Palmer, 1986, pp. 1-2) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทัศนภาวะและอธิบายว่าทัศนภาวะมีความเกี่ยวข้องกับอีกสองคำ คือคำว่า mood และ modal โดยภาษาที่มีระบบการใช้ mood คือภาษาที่มีการผันที่กริยาทำให้มีความหมายเป็นบอกเล่า (indicative) หรือสมมติ (subjunctive) หรือสั่ง (imperative) ดังเช่น ภาษาลาดิน ในขณะที่ภาษาอังกฤษจะเป็นภาษาที่ใช้ระบบ modal กล่าวคือ มีการใช้ modal verbs เช่น การใช้ will can may must ประกอบหน้ากริยาซึ่งแตกต่าง

จากการใช้ mood ในภาษาละติน อย่างไรก็ตามทัศนภาวะไม่ได้สัมพันธ์ทางความหมายที่คำกริยา โดยลำพัง หากแต่มีความสัมพันธ์กันตลอดทั้งประโยค ดังนั้นในภาษาต่าง ๆ จึงมีการกำหนดเครื่องหมายทัศนภาวะในที่ต่าง ๆ นอกเหนือจากสัมพันธ์ที่กริยาหรือภายในความซับซ้อนของกริยา และได้รวมเรียกทั้ง mood และ modal ว่า modality

ในภาษาไทยนั้นคำแสดงทัศนภาวะอาจเรียกได้ตามแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ กล่าวคือตามไวยากรณ์ดั้งเดิมของ พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548, น. 85-86) จะจัดคำเหล่านี้ว่าเป็น “กริยานุเคราะห์” ซึ่งเป็นคำกริยาที่ทำหน้าที่ช่วยกริยาชนิดอื่นให้แสดงความหมายออกมาเป็นกาล มาลา หรืออาจต่าง ๆ หรืออาจเรียกว่า “คำช่วยหน้ากริยา” ตามไวยากรณ์โครงสร้างของ วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2530, น. 57) นอกจากนั้น บรรจบ พันธุเมธา (2514, น. 163-171) ได้อธิบายว่าการแสดงภาวะหรืออารมณ์อาจใช้กริยาช่วยหรือคำอื่น ๆ ช่วยแสดง คำกริยาช่วย เช่น นำ อาจต้อง ฯลฯ จะแสดงความหมายในประโยคให้มีความแตกต่างกัน คำว่า น่าจะ อาจจะ จะใช้แสดงการคาดคะเน แสดงเหตุการณ์จะเกิดหรือไม่เกิดก็ได้ คำว่า อาจจะ เห็นจะ เป็นการคาดคะเนใกล้ความจริงกว่าคำอื่น คำว่า อาจ ใกล้ความจริงมากกว่าคำว่า เห็น รวมทั้ง อาจ เป็นความรู้สึกหรือความเห็นของผู้พูดมากกว่าความจริง คำว่า น่าจะ เป็นการคาดคะเนด้วยความปรารถนาของผู้พูดที่อยากให้เหตุเกิด คำว่า ต้อง หรือ จะต้อง เป็นการแสดงความมั่นใจและแน่ใจของผู้พูด อีกทั้งยังอาจใช้ในการบังคับ เป็นคำสั่ง ส่วนคำว่า ควร พึง ใช้หน้ากริยาแสดงความคิดเห็นว่าทางที่ถูก ที่เหมาะสม จะเป็นเช่นนั้น แต่คำว่า พึง มีความหมายไปในเชิงปรารถนาความหมายอ่อนกว่าคำว่า ควร นอกจากนี้คำว่า ย่อม จะใช้นำหน้ากริยา แสดงความเป็นไปตามปกติ

อย่างไรก็ตาม สุตา รังกูพันธ์ (2547) ได้ศึกษาคำแสดงทัศนภาวะสัญชาน (epistemic modality) พบว่า หน่วยภาษาที่แสดงทัศนภาวะสัญชานในภาษาไทยมีทั้งหมด 26 คำ สามารถจำแนกตามตำแหน่งที่ปรากฏได้ 4 ประเภท คือ 1) คำช่วยหน้ากริยา (auxiliary) พบ 3 คำ คือ ย่อม คง อาจ 2) อนุภาคต้นประโยค (initial particle) พบ 5 คำ คือ ทำ ทำทาง ดู ดูทำ ดูทำทาง 3) คำวิเศษณ์ (adverb) พบ 9 คำ คือ บางที สงสัย น่ากลัว แน่ แน่ ๆ แน่เลย เป็นแน่ อย่างแน่นอน ก็เป็นได้ 4) อนุภาคท้ายประโยค (final particle) พบ 1 คำ คือ มั้ง และยังพบว่าอาจมีอนุภาคท้ายประโยคอื่น ๆ ปรากฏรวมอยู่ด้วย คือ ซะ ละ แหละ หรือ กนะ ทำให้มีอนุภาคท้ายประโยค 6 กลุ่ม คือ มั้ง ละมั้ง แหละมั้ง ซะละมั้ง มั้งนะ หรือ กมั้ง

คำแสดงทัศนภาวะสัญชานมีตำแหน่งของคำซึ่งสัมพันธ์กับโครงสร้างประโยค จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหน้าภาคแสดง ได้แก่ คำช่วยหน้ากริยา และอนุภาคต้นประโยค อีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มที่ปรากฏรอบนอกของอนุภาคย้ ได้แก่ คำวิเศษณ์ และอนุภาคย้ท้ายประโยค กลุ่มที่มีตำแหน่งการปรากฏอย่างมีตำแหน่งเฉพาะ (fixed position) ในโครงสร้างประโยค ได้แก่ คำช่วยหน้ากริยาต้องปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยคเสมอ ส่วนกลุ่มปรากฏเลื่อนไหล (floating) ได้แก่ อนุภาคต้นประโยค และคำวิเศษณ์ สามารถปรากฏได้หลายตำแหน่ง

กล่าวคือ อนุภาคต้นประโยคสามารถปรากฏหลังประธานได้หรือเลื่อนไปปรากฏหน้าประธานก็ได้ ส่วนคำวิเศษณ์มีทั้งที่ปรากฏที่หน้าสุดของประโยคและท้ายประโยค รวมถึงคำแสดงทัศนภาวะชนิดต่าง ๆ สามารถปรากฏรวมกันได้ เช่น คำช่วยหน้ากริยาปรากฏร่วมกับอนุภาคท้ายประโยค คำวิเศษณ์ อนุภาคต้นประโยคปรากฏร่วมกับอนุภาคท้ายประโยค นอกจากนี้เมื่อพิจารณาด้านคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ สามารถจัดกลุ่มได้ 4 ประเภท คือ ประเภทการคาดคะเนความเป็นไปได้ การคาดคะเนความน่าจะเป็น การแสดงหลักฐานแวดล้อม และการแสดงระดับความมั่นใจ

อย่างไรก็ตาม ยังกล่าวถึงทัศนภาวะปริพันธ์ (deontic modality) ว่าเป็นลักษณะทางไวยากรณ์ที่แสดงเกี่ยวกับสภาวะที่มีความจำเป็นหรือการบังคับให้เกิดการกระทำบางอย่างขึ้น และผู้ทำอาการของภาคแสดงในประโยคตกอยู่ภายใต้ความจำเป็นนี้ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ หน้าที่อันจำเป็น (strong obligation) หมายถึง หน้าที่ที่สื่อความหมายแสดงการบังคับหรือสั่งอย่างเข้มงวด เช่น “ต้อง” หน้าที่อันควร (weak obligation) หมายถึง หน้าที่ที่สื่อความหมายแสดงการสั่ง แต่มีน้ำหนักในการบังคับหรือสั่งน้อยกว่าหน้าที่อันจำเป็น เช่น “ควร” และหน้าที่อันกำหนดหรือความสามารถ (ability) หมายถึง หน้าที่ที่สื่อความหมายแสดงคุณสมบัติที่จะทำได้หรืออนุญาตให้กระทำได้ อย่างไรก็ตามในการศึกษาเกี่ยวกับคำแสดงทัศนภาวะมีผู้ศึกษาไว้หากแต่เรียกด้วยชื่ออื่น เช่น นววรรณ พันธุเมธา (2558) ได้ศึกษาเรื่องคำบอกความเห็นไว้ในหนังสือ “ไวยากรณ์ไทย” โดยอธิบายว่า คำบอกความเห็นเป็นคำที่จัดอยู่ในหมวดคำที่ขยายกริยา โดยคำบอกความเห็น คือ คำที่แสดงความเห็นของผู้พูดเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของกริยาและความจำเป็นของผู้ทำในการทำกริยา แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. คำบอกความเห็นถึงความเป็นไปได้ของผู้พูดที่ใช้นำหน้าคำกริยา ดังตัวอย่างที่ (3)

(3)	นิตต้องไปเชียงใหม่บ่อย	แสดงความเชื่อมั่น
	นิตยอมไปเชียงใหม่บ่อย	แสดงความคิดเห็นว่าเป็นธรรมดาเช่นนั้น
	นิตอาจจะไปเชียงใหม่บ่อย	แสดงความเป็นไปได้ โอกาสที่นิตจะไปบ่อยและไม่บ่อย ก็มีพอ ๆ กัน

2. คำบอกความเห็นของผู้พูดเกี่ยวกับความจำเป็นในการทำกริยาใช้นำหน้าคำกริยา ดังตัวอย่างที่ (4)

(4)	นิตต้องไปเชียงใหม่	แสดงว่านิตจำเป็นต้องไป
	นิตได้ไปเชียงใหม่	แสดงว่านิตมีโอกาสไป

คำบอกความเห็นทั้ง 2 ประเภทใช้ร่วมกันได้ โดยที่คำบอกความเห็นประเภทที่ 1 อยู่หน้าคำบอกความเห็นประเภทที่ 2 ดังตัวอย่างที่ (5)

(5) นิด $\left\{ \begin{array}{l} \text{ต้อง} \\ \text{ยอม} \\ \text{น่าจะ} \\ \text{อาจจะ} \\ \text{ควรจะ} \end{array} \right\} \left\{ \begin{array}{l} \text{ต้อง} \\ \text{ได้} \end{array} \right\} \text{ไปเชียงใหม่บ่อย}$

จากตัวอย่างข้างต้นคำบอกความเห็นประเภทที่ 1 อยู่หน้าคำบอกความเห็นประเภทที่ 2 คำใดก็ได้ แต่ประโยคที่คำบอกความเห็นทั้งสองเป็นคำว่า “ต้อง” ซ้อนกันไม่ได้ ข้างต้นจึงเห็นได้ว่า คำบอกความเห็นนั้นเป็นคำไวยกรณ์ชนิดหนึ่งที่อยู่หน้ากริยาวิเศษณ์ ช่วยขยายความหมายทางไวยกรณ์ของคำกริยา อันได้แก่ กาล การณ์ลักษณะ และอรรถานุเคราะห์ ซึ่ง “อรรถานุเคราะห์” หมายถึง ส่วนที่แสดงทัศนคติ หรือความเห็นของผู้พูดเกี่ยวกับความเป็นไปได้ หรือความจำเป็นของกริยา

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำแสดงทัศนภาวะอาจเรียกได้อย่างหลากหลายตามแนวคิดต่าง ๆ ทั้งคำกริยานุเคราะห์ คำช่วยหน้ากริยา คำบอกความเห็น อย่างไรก็ตามคำเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือจะช่วยให้เห็นถึงความหมาย ความเข้มข้นของเจตนาในการสื่อสารในประโยคที่มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำว่า “อาจ” “ต้อง” “ยอม” และ “ควร” ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาในครั้งนี้อาจแสดงให้เห็นถึงความคิดในการสื่อสารทั้งการบอกถึงความจำเป็นไปได้ โอกาส การบังคับหรือสั่ง ซึ่งเป็นเจตนาของตัวบทกฎหมายทั้งสองฉบับ

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคำแสดงทัศนภาวะ รวมถึงการศึกษาภาษาในกฎหมาย ดังนี้

กลวิธีการใช้คำแสดงทัศนภาวะเป็นกลวิธีสำคัญในการบ่งบอกตรรกะและแสดงทัศนภาวะของผู้พูด ซึ่งมีนักวิชาการให้ความสนใจในการศึกษาประเด็นนี้ เช่น ชนกพร อังศุวิริยะ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนภาวะในวาทกรรมการเงิน : สิ้นเชื่อ บัตรเครดิตและบัตรเครดิตเงินสดจากสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์” โดยผลการศึกษาพบว่า มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ 3 ลักษณะ คือ 1) การใช้คำแสดงทัศนภาวะบอกความน่าจะเป็น เช่น คำว่า “เป็นไปได้” “อาจ” “อาจจะ” เป็นต้น เพื่อบอกความเป็นไปได้ในการรับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามคำโฆษณา 2) การใช้คำแสดงทัศนภาวะบอกความจำเป็น โดยเลือกใช้คำว่า “สมควร” หรือ “ต้อง” เพื่อบอกถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการทำบัตรเครดิตหรือสิ้นเชื่อ 3) การใช้คำแสดงทัศนภาวะบอกความมั่นใจ แบ่งเป็น

2 กลุ่มย่อย ได้แก่ การใช้คำแสดงทัศนภาวะบอกความมั่นใจในฐานะผู้ช่วยเหลือ เช่น คำว่า “ช่วยได้” “พร้อมดูแล” “มีทางออกให้” “แน่นอน” ฯลฯ เพื่อบอกความสามารถของสถาบันการเงิน ในการดูแลความเดือดร้อนของผู้บริโภคได้ ซึ่งการดูแลดังกล่าวคือการให้ผู้บริโภคมาเป็นลูกหนี้ ของสถาบันการเงิน และการใช้คำแสดงทัศนภาวะบอกความมั่นใจในฐานะผู้ให้ความหวังหรือ ผู้ให้ผลประโยชน์ เช่น คำว่า “จัดให้” “ให้เลย” “ก็ได้” “มั่นใจ” ฯลฯ เพื่อบอกความเชื่อมั่นว่า ผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์หรือมีความหวังทางการเงิน นอกจากนี้ ชนกพร อังศุวิริยะ (2559) ยังได้ศึกษาเรื่อง “การใช้คำแสดงทัศนภาวะจากข่าวความรุนแรงจังหวัดในชายแดนภาคใต้ผ่าน หน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นภาคใต้และหนังสือพิมพ์ระดับชาติ” ซึ่งพบว่ามีการใช้คำแสดง ทัศนภาวะสัญญา และทัศนภาวะปริพท์ คือ มีทั้งการแสดงความมั่นใจ เชื่อมั่น ความเชื่อ ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่ผู้มีอำนาจของรัฐมีต่อประชาชน รวมถึงทัศนะของผู้เขียนข่าว เช่น คำว่า “ยัน” “ยืนยัน” “มั่นใจ” “เชื่อ” “ไม่เชื่อ” “แทบ” “ต้อง” การใช้คำแสดงทัศนภาวะเหล่านี้ ทำให้เห็นว่าการแสดงความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจอาจเสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรงมากขึ้น และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะให้ทัศนะความเชื่อที่สะท้อนความสัมพันธ์หรือความรู้สึกของคนใน พื้นที่มากกว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของนางจริน สุขอ้วน (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ ระหว่างภาษาและอุดมการณ์ความเป็นมนุษย์เงินเดือนในแฟนเพจเฟซบุ๊ก Group มนุษย์เงินเดือน” ซึ่งได้อธิบายถึงการใช้คำแสดงทัศนภาวะไว้ว่า มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะเพื่อแสดงความผูกมัด ได้แก่ คำว่า “ต้อง” ซึ่งเกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่และความผูกพัน กล่าวคือ สิ่งที่มีมนุษย์เงินเดือน จะต้องทำคือเงินเก็บ อันเป็นการตั้งเป้าหมายถึงสิ่งที่มีมนุษย์เงินเดือนพึงปฏิบัติ นอกจากนี้ยังพบ คำว่า “ควร” เป็นการแสดงทัศนภาวะในตัวเองเพื่อจะแสดงให้เห็นถึงการแสดงทัศนภาวะที่ เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่และความผูกพัน เป็นการแนะนำสิ่งที่มีมนุษย์เงินเดือนควรมีหรือควรปฏิบัติ ในการทำงานเพื่อไม่ให้ตนเองเหนื่อยเกินไป อย่างไรก็ตามคำแสดงทัศนภาวะเหล่านี้อาจปรากฏ ร่วมกับคำปฏิเสธด้วย การศึกษาทั้งสามเรื่องในข้างต้นจึงสะท้อนให้เห็นความคิดของผู้ส่งสารที่ บ่งชี้ถึงความมั่นใจ ความเชื่อมั่น ความน่าจะเป็น ผ่านการใช้คำแสดงทัศนภาวะในสื่อต่าง ๆ

อย่างไรก็ตามในการศึกษาภาษากฎหมายนั้น มีนักวิชาการที่สนใจศึกษาการใช้คำ แสดงทัศนภาวะในภาษากฎหมาย คือ ประภัสสร ภัทรนาวิก (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ภาษาใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 : การศึกษาเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยในอดีต” โดยผลการศึกษาค้นพบคำแสดงทัศนภาวะ ได้แก่ ต้อง พึง ควร ย่อม อาจ น่าจะ สำหรับการใช้คำแสดงทัศนภาวะปริพท์ “ต้อง” ที่บ่งความหมายว่าเป็นหน้าที่ อันจำเป็น ปรากฏใช้มากที่สุด ในจำนวนคำแสดงทัศนภาวะทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงลักษณะ ภาษากฎหมายว่าเป็นภาษาที่ใช้บังคับผู้อยู่ใต้กฎหมายไทยทุกคน นอกจากนี้คำว่า “ต้อง” อาจปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ คำปฏิเสธ + ต้อง อาจสื่อความหมายว่า

รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะไม่ดำเนินการกระทำการ หรือมีลักษณะตามความหมายของกริยาที่ปรากฏหลังคำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” อย่างเป็นทางการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ส่วน ต้อง + คำปฏิเสธ จะเพิ่มความเข้มงวดในการบังคับมากยิ่งขึ้น

ส่วนคำแสดงทัศนภาวะปริพท์ “พึง” และ “ควร” ซึ่งบ่งความหมายว่าเป็นหน้าที่อันควรสื่อความหมายว่าเป็นหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญสั่ง แต่มีน้ำหนักในการบังคับหรือสั่งน้อยกว่าหน้าที่อันจำเป็น คำแสดงทัศนภาวะปริพท์ “ยอม” บ่งความหมายในปริบทว่าเป็นหน้าที่อันกำหนดกล่าวคือ หน้าที่ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้สื่อความหมายในปริบทว่าเป็นหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นเช่นนั้น คำแสดงทัศนภาวะปริพท์ “ควร” และ “อาจ” บ่งความหมายในปริบทว่าเป็นความสามารถ คือ หน้าที่ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้สื่อความหมายว่ามีคุณสมบัติที่จะทำได้ หรืออนุญาตให้กระทำได้ สำหรับคำแสดงทัศนภาวะสัญชานปรากฏ 1 คำ ได้แก่ “น่าจะ” ซึ่งบ่งความหมายในเชิงคาดคะเน แต่ปรากฏเป็นจำนวนน้อย ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คำแสดงทัศนภาวะบางคำอาจบ่งความหมายได้หลายความหมายตามปริบทที่แตกต่างกัน นอกจากนี้คำแสดงทัศนภาวะเหล่านี้ยังอาจปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามคำแสดงทัศนภาวะเหล่านี้เป็นคำที่นักกฎหมายจงใจเลือกใช้ให้ต้องประสงค์ในการร่างกฎหมายจะให้มีความหมายที่ชัดเจน หรือมีความหมายที่ยืดหยุ่นได้ เพราะฉะนั้นวิธีการเลือกใช้คำแสดงทัศนภาวะในกฎหมายจึงย่อมส่งผลต่อการสื่อความหมายของกฎหมายด้วย

นอกจากการศึกษาคำแสดงทัศนภาวะในภาษากฎหมายแล้ว ยังมีนักวิชาการที่ให้ความสนใจและศึกษาภาษากฎหมายในประเด็นเฉพาะอื่น ๆ ดังเช่น ดุยการณ์ วรรณแสง (2537) ที่ได้ศึกษาประเด็นการนิยามคำศัพท์กฎหมาย ในงานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การนิยามคำศัพท์ภาษากฎหมาย : กฎหมายครอบครัวและมรดก” ซึ่งเป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบของความหมายที่สำคัญของศัพท์กฎหมายแล้วนำมาปรับปรุงด้วยวิธีการทางภาษาศาสตร์ และวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะของคำนิยามศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมกฎหมายกับผลของการศึกษา ทั้งนี้พบว่ามีการนิยามความหมายของศัพท์ส่วนใหญ่ได้ครบสมบูรณ์ตามองค์ประกอบทางความหมายตามหลักภาษาศาสตร์ แต่มีบางศัพท์ที่อธิบายยังไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ในตัวบทกฎหมาย เช่น สุนันท์ อัญชลินุกูล (2538) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “คำแสดงระดับตรรกในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6” ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารวบรวมคำแสดงประเภทกริยา วิเคราะห์คำแสดงระดับตรรก ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้คำขึ้นต้นมาตรากฎหมาย การใช้คำมาลาบอหน้าหน้ามาตรากฎหมาย การใช้คำช่วยหน้ากริยาบอกกาล การใช้คำลงท้ายข้อความมาตรา และการใช้ส่วนขยาย ในด้านลักษณะโครงสร้างประโยค แบ่งได้เป็นโครงสร้างประโยคที่ได้รับอิทธิพลจากรูปประโยคภาษาอังกฤษ และโครงสร้างประโยคที่ได้อิทธิพลจากรูปประโยคภาษาบาลีสันสกฤต สำหรับการวิเคราะห์

ภาษาระดับตรรกจะใช้ทฤษฎีไวยากรณ์ฟังพาทีก่อว่าคำแสดงเป็นตัวที่ประโยค ซึ่งคำแสดงแต่ละคำจะมีจำนวนองค์ประกอบบังคับตั้งแต่ 1-4 ตัว โดยพบว่าคำแสดงในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประเภทคำกริยามี 457 คำ นอกจากนี้รูปแบบของคำแสดงในภาษากฎหมายจะปรากฏทั้งรูปแบบประโยค และรูปแบบคำนาม ได้แก่ คำแสดงที่เป็นรูปธรรม และคำแสดงที่เป็นนามธรรม

ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่างานวิจัยทั้งสองเรื่องเน้นประเด็นการวิเคราะห์คำศัพท์ หากแต่เป็นการวิเคราะห์คำศัพท์ในแง่มุมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ งานวิจัยของ ดุลยการณ์ วรรณแสง (2537) จะเน้นที่การวิเคราะห์คำนิยามศัพท์ซึ่งเป็นการศึกษาความหมายของคำศัพท์กฎหมาย แต่งานวิจัยของสุนันท์ อัญชลีบุญกุล (2538) จะเป็นการศึกษาคำแสดงระดับตรรก ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์คำที่แสดงเจตนาต่าง ๆ ในตัวบทกฎหมาย

อย่างไรก็ตามยังมีนักวิชาการที่สนใจศึกษาภาษากฎหมายไทยในประมวลกฎหมายในประเด็นที่หลากหลาย ดังเช่น มลลีย์ พรโชคชัย (2538) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวจนลีลาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย” ซึ่งพบว่า สาระที่พบในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย มี 4 ชนิดหลัก ได้แก่ สาระที่เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับ สาระที่เป็นคำอนุญาต สาระที่เป็นคำจำกัดความ และสาระที่เป็นการแจ้งความให้ทราบ ซึ่งชนิดของสาระกับรูปวากยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ชนิดของสาระจะเป็นตัวกำหนดรูปวากยสัมพันธ์ของสาระ และในทางกลับกันรูปวากยสัมพันธ์ก็อาจเป็นตัวบ่งบอกถึงสาระได้ว่าเป็นสาระชนิดใด นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้ศัพท์และสำนวน ได้แก่ การใช้คำศัพท์เฉพาะในทางกฎหมาย การใช้คำและสำนวนที่เป็นภาษาแบบเก่า การใช้คำยืมจากภาษาต่างประเทศโดยการทับศัพท์ การใช้คำจำนวนนับเป็นตัวอักษรในทุกมาตรา การใช้คำคู่ และการใช้คำซ้ำ ๆ เพื่อเชื่อมข้อความ

การศึกษาของมลลีย์ พรโชคชัย (2538) อาจกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาภาษากฎหมายไทยในประมวลกฎหมายที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาภาษาไทยในประมวลกฎหมายอื่น ๆ ในเวลาต่อมาอีกหลายเรื่อง เช่น กฤติกา ผลเกิด (2546) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวจนลีลาของประมวลกฎหมายอาญา” และรัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม (2546) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ภาษาในประมวลกฎหมายอาญา” ซึ่งเป็นการศึกษาลักษณะภาษาในประมวลกฎหมายอาญา เช่นเดียวกัน และมีประเด็นในการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มุ่งศึกษาในประเด็นเนื้อหาสาระรูปวากยสัมพันธ์ รวมถึงลักษณะภาษา ได้แก่ การใช้คำ และการเชื่อมโยงความด้วย

ในประเด็นสาระที่พบในประมวลกฎหมายอาญาทั้งกฤติกา ผลเกิด (2546) และรัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม (2546) พบชนิดของสาระสำคัญ 4 ชนิด คือ สาระสำคัญที่เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับ ได้แก่ สาระสำคัญที่เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับแบบไม่มีเงื่อนไขและสาระสำคัญที่เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับแบบมีเงื่อนไข สาระสำคัญที่เป็นคำอนุญาต สาระสำคัญที่เป็นคำจำกัดความ และสาระสำคัญที่เป็นการแจ้งให้ทราบ ซึ่งสาระแต่ละชนิดมีความสัมพันธ์กับรูปวากยสัมพันธ์ คือ

องค์ประกอบบังคับของสาระแต่ละชนิดจะแสดงลักษณะเฉพาะของสาระชนิดนั้น ๆ และรูปวากยสัมพันธ์ก็จะแปรตามชนิดของสาระ อย่างไรก็ตามแม้การศึกษาทั้งสองเรื่องจะมีประเด็นในการศึกษาหลักที่คล้ายคลึงกัน และมีการศึกษาชนิดของสาระที่คล้ายคลึงกัน หากแต่ทั้งสองเรื่องจะมีการศึกษาที่แตกต่างกันในเรื่องของคำศัพท์ กล่าวคือ รัชนีญู กลิ่นน้ำหอม (2546) ได้ศึกษาคำศัพท์ในแง่มุมของศัพท์บัญญัติและการประกอบคำ และยังมีการเปรียบเทียบความหมายของคำศัพท์ที่พบโดยอาศัยการให้ความหมายของพจนานุกรมกฎหมายฉบับราชบัณฑิตยสถาน เปรียบเทียบกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 โดยผลการศึกษาพบว่า ศัพท์บัญญัติมีการประกอบคำเป็นคำใหม่ คือ คำผสาน คำซ้อน และคำประสม ในประเด็นการศึกษาเปรียบเทียบความหมายระหว่างความหมายของคำศัพท์ พบว่ามีความแตกต่างทางความหมาย 3 ลักษณะ คือ ความหมายกว้างออก ความหมายแคบเข้า และความหมายคงเดิม นอกจากนี้ภาษากฎหมายยังมีลักษณะการใช้ภาษา 5 ลักษณะ คือ การใช้คำศัพท์และสำนวนเฉพาะ การใช้คำคู่ การใช้คำซ้อน การใช้คำตัด และการใช้คำจำนวนนับ

ส่วนการศึกษาของกฤติกา ผลเกิด (2546) จะพิจารณาเรื่องคำศัพท์ในแง่มุมของศัพท์เฉพาะ และเปรียบเทียบความหมายของคำศัพท์นั้นโดยอาศัยความหมายจากพจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน โดยผลการศึกษาพบว่า การให้ความหมายของศัพท์เฉพาะในประมวลกฎหมายอาญาจะมีความหมายแตกต่างกับภาษาไทยมาตรฐาน 4 ประการ ได้แก่ ความหมายของคำศัพท์กว้างออก ความหมายของคำศัพท์แคบเข้า ความหมายของคำศัพท์ย้ายที่ และความหมายของคำศัพท์คาบเกี่ยว

นอกจากการศึกษาคำแล้ว ยังมีการศึกษาในประเด็นการเชื่อมโยงความ ซึ่งกฤติกา ผลเกิด (2546) พบว่ามีกลวิธีการเชื่อมโยงความในประมวลกฎหมายอาญา 3 ประเภท ได้แก่ การอ้างอิง การใช้คำเชื่อม และการซ้ำ ส่วน รัชนีญู กลิ่นน้ำหอม (2546) พบการเชื่อมโยงความ 5 ประเภท คือ การอ้างถึง การซ้ำ การละ การใช้คำสัมพันธ์ และการใช้หน่วยเชื่อม นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ศึกษาการเชื่อมโยงความในประมวลกฎหมาย ได้แก่ พิมพา จิตตประสาทศีล (2548) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาลักษณะภาษาในกฎหมายไทย: ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” และปิยฉัตร บุนนาค (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความในประมวลกฎหมายอาญา” ซึ่งงานทั้งสองเรื่องนี้มีประเด็นการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน หากแต่ผลการศึกษาที่มีความแตกต่างกันในรายละเอียด เนื่องจากการศึกษาของปิยฉัตร บุนนาค (2555) จะเป็นการศึกษาเฉพาะประมวลกฎหมายอาญา ทว่า พิมพา จิตตประสาทศีล (2548) จะศึกษาการเชื่อมโยงความทั้งในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สำหรับการเชื่อมโยงความในประมวลกฎหมายอาญาของ พิมพา จิตตประสาทศีล (2548) พบการเชื่อมโยงความในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 3 ประเภท

คือ การอ้างถึง การใช้คำเชื่อม และการซ้ำ ส่วน ปิยฉัตร บุนนาค (2555) พบการเชื่อมโยงความ
2 ประเด็น ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงความที่ปรากฏระหว่างข้อความในประมวลกฎหมายอาญา
แบ่งได้เป็นการปรากฏซ้ำและการอ้างถึง และ 2) การเชื่อมโยงความที่ปรากฏภายในแต่ละ
ข้อความในประมวลกฎหมายอาญา แบ่งได้เป็นการใช้คำเชื่อม การละ การปรากฏซ้ำ การอ้างถึง
และการแทนที่ ดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการเชื่อมโยงความในการศึกษาของ ปิยฉัตร บุนนาค (2555)
จะพบการเชื่อมโยงความมากกว่า คือ มีการเชื่อมโยงความโดยการละ และการเชื่อมโยงความ
โดยการแทนที่เพิ่มเติมเข้ามาด้วย

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคำแสดงทัศนภาวะ ผู้วิจัยสามารถ
นำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์และปรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวคือ ผู้วิจัยจะนำแนวคิด
เกี่ยวกับคำแสดงทัศนภาวะของสุดา รังกูพันธ์ (2547) ที่กล่าวถึงทัศนภาวะซึ่งแบ่งหน้าที่เป็น
3 ประเภท คือ หน้าที่อันจำเป็น หน้าที่อันควร และหน้าที่อันกำหนดหรือความสามารถ อย่างไรก็ตาม
คำแสดงทัศนภาวะบางคำอาจปรากฏหลายหน้าที่ ผู้วิจัยจึงแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์ใน
การศึกษาครั้งนี้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” การใช้คำแสดงทัศนภาวะ
“ต้อง” การใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ยอม” และการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” ทั้งนี้เพื่อให้เห็น
เจตนาในการสื่อสารของตัวบทกฎหมายทั้งสองฉบับ

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคำแสดงทัศนภาวะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและ
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย

4. ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาจะคำแสดงทัศนภาวะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและ
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ที่รวบรวมโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำตัวบทกฎหมายโดยตรง
(สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2565) ซึ่งประมวลกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ เป็นฉบับที่ได้
แก้ไขเพิ่มเติมล่าสุด พ.ศ. 2564 ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ทุกมาตรา โดยประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มี 323 มาตรา เริ่มตั้งแต่มาตรา 1 - มาตรา 267 และประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มี 468 มาตรา เริ่มตั้งแต่มาตรา 1 - มาตรา 367 รวมทั้งสิ้น 791 มาตรา²

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องคำแสดงทัศนภาวะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และเก็บข้อมูลจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุด พ.ศ.2564 ที่รวบรวมโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ และอธิบายปรากฏการณ์โดยใช้วิธีการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive research) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทบทวนหนังสือ บทความ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องประเด็นต่าง ๆ ในหัวข้อวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดเกี่ยวกับคำแสดงทัศนภาวะ นอกจากนี้ยังทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคำแสดงทัศนภาวะและการศึกษาภาษากฎหมายเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

5.2 ศึกษาข้อมูลเอกสารและดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเลือกกลุ่มข้อมูลโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุด พ.ศ. 2564 ที่รวบรวมโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำตัวบทกฎหมายโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2565) และในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ทุกมาตรา โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มี 323 มาตรา เริ่มตั้งแต่มาตรา 1 - มาตรา 267 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มี 468 มาตรา เริ่มตั้งแต่มาตรา 1 - มาตรา 367 รวมทั้งสิ้น 791 มาตรา

5.3 วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คำแสดงทัศนภาวะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับคำแสดงทัศนภาวะของสุธา รังกูพันธ์ (2547) และคำบอกความเห็นของ นววรรณ พันธุมธา (2558) มาเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ อย่างไรก็ตามคำแสดงทัศนภาวะบางคำอาจมี

² เนื่องจากในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีการแก้ไขเพิ่มเติมอยู่เสมอโดยการเพิ่มบทบัญญัติใหม่เข้าไป จึงทำให้มีจำนวนมาตราทั้งหมดมากกว่าลำดับของมาตรา เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 เมื่อมีการบัญญัติขอกฎหมายที่มีเนื้อหาคล้าย ๆ กันเพิ่มเติมเข้าไป ก็จะมีบัญญัติเพิ่มเติมเป็น มาตรา 165/1 มาตรา 165/2 แทรกเข้าไปก่อนจะขึ้นมาตรา 166 เป็นต้น อย่างไรก็ตามบางมาตรามีการยกเลิกไป ผู้วิจัยก็จะไม่นับมาตรานั้นในการนำมาวิเคราะห์

หลายหน้าที่ ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้แบ่งประเด็นในการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” การใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” การใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ย่อม” และการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” นอกจากนี้ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มข้อมูลและแบ่งเป็นโครงสร้างเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.3.1 คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” ที่แสดงความสามารถ ซึ่งแบ่งย่อยได้เป็น 2 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างที่ 1 [คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ”] และโครงสร้างที่ 2 [คำปฏิเสธ + คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ”] 2) คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” ที่แสดงความเป็นไปได้หรือบอกโอกาส มี 1 โครงสร้าง คือ [คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ”]

5.3.2 คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” แบ่งเป็น 2 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างที่ 1 [คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง”] และโครงสร้างที่ 2 [คำปฏิเสธ + คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง”]

5.3.3 คำแสดงทัศนภาวะ “ย่อม” มี 1 โครงสร้าง คือ [คำแสดงทัศนภาวะ “ย่อม”]

5.3.4 คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” แบ่งเป็น 2 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างที่ 1 [คำแสดงทัศนภาวะ “ควร”] และโครงสร้างที่ 2 [คำปฏิเสธ + คำแสดงทัศนภาวะ “ควร”]

5.4 เรียบเรียงข้อมูลและเขียนเป็นบทความ

5.5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

6. ผลการวิจัย

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แม้ว่าจะเป็นเอกสารทางกฎหมายซึ่งจัดว่าเป็นเอกสารทางการ หากแต่ยังปรากฏการแสดงทัศนะหรือความคิดเห็นของผู้บัญญัติกฎหมาย สืบกันได้จากการใช้คำแสดงทัศนภาวะซึ่งหมายถึง คำที่ครอบคลุมรูปแบบต่าง ๆ ที่ยอมให้ผู้พูดแสดงการเปลี่ยนแปลงระดับของการให้คำมั่นหรือความเชื่อในบางเรื่อง การศึกษาคำแสดงทัศนภาวะในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับคำแสดงทัศนภาวะของสุดา รังกูพันธ์ (2547) ที่กล่าวถึงคำแสดงทัศนภาวะสัญชานและคำแสดงทัศนภาวะปริพท์ รวมถึงแนวคิดของนวรรณ พันธุมเมธา (2558, น. 71-74) ที่อธิบายเกี่ยวกับคำบอกความเห็นซึ่งหมายถึงคำแสดงความคิดเห็นของผู้พูดหรือผู้เขียนเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการกระทำและความจำเป็นของผู้กระทำในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

จากการศึกษาคำแสดงทัศนภาวะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ผู้วิจัยพบการใช้คำแสดงทัศนภาวะ 4 คำ ได้แก่ “อาจ” “ต้อง” “ย่อม” และ “ควร” ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 การใช้คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ”

คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” เป็นคำแสดงทัศนภาวะประเภทคำช่วยกริยาที่มักจะปรากฏในประโยคเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการกระทำหรือไม่กระทำ รวมทั้งยังแสดงถึงความเป็นไปได้หรือบอกโอกาสของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผู้วิจัยพบการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” ใน 2 ลักษณะ คือ “อาจ” ที่แสดงความสามารถ และ “อาจ” ที่แสดงความเป็นไปได้หรือบอกโอกาส โดยทั้งสองลักษณะอาจปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ “ไม่” หรือ “มิ” ดังนี้

6.1.1 คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” ที่แสดงความสามารถ

คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” ที่แสดงความสามารถ หมายถึง การใช้คำว่า “อาจ” ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถหรืออำนาจในการกระทำหรือไม่กระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการทางกฎหมายซึ่งปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผู้วิจัยพบการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” ที่แสดงความสามารถโดยปรากฏในโครงสร้าง 2 โครงสร้าง คือ โครงสร้างที่ 1 [คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ”] โครงสร้างที่ 2 [คำปฏิเสธ + คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ”] ดังนี้

1) โครงสร้างที่ 1 [คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ”] ดังตัวอย่างที่ (6) และ (7)

- (6) ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาล หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้น ๆ ญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวของ อาจร้องต่อศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้

(ป. วิอาญา, มาตรา 6)

ตัวอย่างข้างต้น “อาจ” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงความสามารถ โดยนำหน้ากริยาลี คือ “ร้องต่อศาล” โดยคำว่า “อาจ” ในกรณีนี้จะแสดงการบอกความสามารถในการกระทำของผู้กระทำ คือ ญาติของผู้นั้น หมายถึง ญาติของผู้เยาว์ ผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวของกับบุคคลเหล่านี้สามารถที่จะร้องต่อศาลขอให้เขาเหล่านี้เป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้ หากเข้าตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ซึ่งเป็นการบอกความสามารถในการกระทำที่ผู้กระทำสามารถเลือกทำได้ อย่างไรก็ตามผู้กระทำจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้โดยกฎหมายไม่ได้เป็นไปในเชิงบังคับว่าต้องกระทำ

- (7) ในกรณีดังกล่าวในมาตราก่อนนั้น ถ้าศาลใดศาลหนึ่งได้พิพากษาคดีแล้ว และได้มีการยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษานั้น คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ขอให้มีการสั่งให้งดการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์นั้นไว้ก่อนจนกว่าอีกศาลหนึ่งจะได้พิพากษาคดีอีกเรื่องหนึ่งเสร็จแล้วก็ได้
- (ป. วิแพ่ง, มาตรา 9)

ตัวอย่างข้างต้น “อาจ” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงความสามารถ โดยนำหน้ากริยาลี คือ “ยื่นคำขอ” โดยคำว่า “อาจ” ในกรณีนี้จะแสดงการบอกความสามารถในการกระทำของผู้กระทำ คือ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถที่จะยื่นคำขอได้ หากเข้าตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ซึ่งเป็นการบอกความสามารถในการกระทำที่ผู้กระทำสามารถเลือกทำได้

2) โครงสร้างที่ 2 [คำปฏิเสธ + คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ”] ดังตัวอย่างที่ (8) และ (9)

- (8) ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรโดยผู้ร้องขอไม่อาจไปพบศาลได้ ผู้ร้องขออาจร้องขอต่อศาลทางโทรศัพท์ โทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่เหมาะสมเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับหรือหมายค้นก็ได้
- (ป. วิอาญา, มาตรา 59)

ตัวอย่างข้างต้น “อาจ” ปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ซึ่งเป็นคำปฏิเสธ โดย “อาจ” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงความสามารถ เมื่อปรากฏร่วมกับคำว่า “ไม่” กลายเป็น “ไม่อาจ” จึงเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงความสามารถที่สื่อความหมายว่าไม่สามารถกระทำได้ ในกรณีนี้ “ไม่อาจ” นำหน้ากริยาลี คือ “ไปพบศาลได้” จะเป็นการบอกถึงความไม่สามารถว่าถ้าผู้กระทำคือผู้ร้องขอ ไม่มีความสามารถไปพบศาลได้ ผู้ร้องขอสามารถร้องขอต่อศาลทางโทรศัพท์ โทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่เหมาะสมเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับหรือหมายค้นก็ได้ ซึ่งข้างต้นเป็นการแสดงความสามารถในการกระทำอย่างหนึ่งทีก่อให้เกิดความสามารถในการกระทำอีกอย่างหนึ่งได้ในภายหลัง

- (9) ถ้าการที่จะนำมาหรือยื่นต้นฉบับเอกสารต่อศาลนั้น จะเป็นเหตุให้เกิดการสูญหาย หรือบุบสลายหรือมีข้อขัดข้องโดยอุปสรรคสำคัญ หรือความลำบากยากยิ่งใด ๆ คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารอาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ในวันหรือก่อนวันสืบพยาน แดงให้ทราบถึงเหตุเสียหาย อุปสรรค หรือความลำบากเช่นนั้น ถ้าศาลเห็นว่าต้นฉบับเอกสารนั้น ไม่อาจนำมาหรือยื่นต่อศาลได้ ศาลจะมีคำสั่งให้ยื่นต้นฉบับเอกสารนั้น ณ สถานที่ใดต่อเจ้าพนักงานคนใด และภายในเงื่อนไขใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ หรือจะมีคำสั่งให้คัดสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องทั้งฉบับหรือเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องแก่เรื่องมายื่นแทนต้นฉบับก็ได้

(ป. วิแพ่ง, มาตรา 122)

ตัวอย่างข้างต้น “อาจ” ปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ซึ่งเป็นคำปฏิเสธ โดย “อาจ” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงความสามารถ เมื่อปรากฏร่วมกับคำว่า “ไม่” กลายเป็น “ไม่อาจ” จึงเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงความสามารถที่สื่อความหมายว่าไม่สามารถกระทำได้ ในกรณีนี้ “ไม่อาจ” นำหน้ากริยาลี คือ “นำมาหรือยื่น” จะเป็นการบอกถึงความไม่สามารถว่าหากศาลมีความเห็นว่าต้นฉบับของเอกสารนั้นคู่ความไม่มีความสามารถนำมาหรือยื่นต่อศาลได้ ก็จะทำให้เกิดการกระทำอีกอย่างหนึ่งคือศาลจะมีคำสั่งให้ยื่นต้นฉบับเอกสารนั้น ณ สถานที่ใดต่อเจ้าพนักงานคนใด และภายในเงื่อนไขใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ หรือจะมีคำสั่งให้คัดสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องทั้งฉบับหรือเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องแก่เรื่องมายื่นแทนต้นฉบับก็ได้ ซึ่งข้างต้นเป็นการแสดงความสามารถในการกระทำอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดความสามารถในการกระทำอีกอย่างหนึ่งได้ในภายหลัง

6.1.2 คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” ที่แสดงความเป็นไปได้หรือบอกโอกาส

คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” ที่แสดงความเป็นไปได้หรือบอกโอกาส หมายถึง การใช้คำที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้กล่าวคือบอกโอกาสความเป็นไปได้จริง โดยมีเงื่อนไขที่ทำให้เกิดเป็นจริงได้ซึ่งปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผู้วิจัยพบคำแสดงทัศนภาวะ “อาจ” ที่แสดงความเป็นไปได้หรือบอกโอกาสปรากฏในโครงสร้าง 1 โครงสร้าง คือ โครงสร้างที่ 1 [คำแสดงทัศนภาวะ “อาจ”] ดังตัวอย่างที่ (10) และ (11)

- (10) สถานที่อื่นตามวรรคหนึ่งต้องมีใช้สถานที่ตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน โดยมีลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งต้องกำหนดวิธีการควบคุมและมาตรการเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นด้วย
- (ป. วิอาญา, มาตรา 89/1)

ตัวอย่างข้างต้น “อาจ” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงความเป็นไปได้หรือบอกโอกาส โดยนำหน้ากริยาวิลี คือ “เกิดขึ้นด้วย” โดยคำว่า “อาจ” ในกรณีนี้จะแสดงถึงการคาดคะเนในความเป็นไปได้หรือโอกาสที่อาจเกิดขึ้น กล่าวคือ ความเป็นไปได้หรือโอกาสในความเสียหายที่จะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น โดยตามเนื้อความนั้นแสดงความคิดเห็นว่า ต้องมีกำหนดวิธีการควบคุมและมาตรการเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น “อาจ” จึงถือเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงความเป็นไปได้หรือโอกาสในการเกิดขึ้นของเหตุการณ์

- (11) คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะอ้างบุคคลใดเป็นพยานของตนก็ได้เมื่อบุคคลนั้นเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในศิลปวิทยาศาสตร์ การฝีมือ การค้า หรือการทำงานที่ทำหรือในกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของพยานอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็น ทั้งนี้ไม่ว่าพยานจะเป็นผู้มีอาชีพในการนั้นหรือไม่
- (ป. วิแพ่ง, มาตรา 98)

ตัวอย่างข้างต้น “อาจ” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงความเป็นไปได้หรือบอกโอกาส โดยนำหน้ากริยาวิลี คือ “เป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็น” โดยคำว่า “อาจ” ในกรณีนี้จะแสดงถึงการคาดคะเนในความเป็นไปได้หรือโอกาสที่อาจเกิดขึ้น กล่าวคือ ความเป็นไปได้ของความเห็นของพยานซึ่งจะมีประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็น ดังนั้น “อาจ” จึงถือเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงความเป็นไปได้หรือโอกาสในการเกิดขึ้นของเหตุการณ์

6.2 การใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง”

คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” เป็นคำแสดงทัศนภาวะประเภทคำช่วยกริยาที่มักจะปรากฏในประโยคเพื่อแสดงให้เห็นถึงหน้าที่อันจำเป็น กล่าวคือ เป็นหน้าที่ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติไว้ให้สื่อความหมายว่า บังคับหรือสั่งให้กระทำหรือไม่กระทำการบางอย่างของบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการดำเนินคดีตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ผู้วิจัยพบการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” โดยปรากฏใน

โครงสร้าง 2 โครงสร้าง คือ โครงสร้างที่ 1 [คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง”] และ โครงสร้างที่ 2 [คำปฏิเสธ + คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง”] ดังนี้

6.2.1 โครงสร้างที่ 1 [คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง”] ดังตัวอย่างที่ (12) และ (13)

- (12) ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้ซึ่งว่าด้วยการจับและค้น เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายนั้นต้องแจ้งข้อความในหมายให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบและถ้ามีคำขอร้อง ให้ส่งหมายนั้นให้เขาตรวจดู. . .

(ป. วิอาญา, มาตรา 62)

ตัวอย่างข้างต้น “ต้อง” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่ โดยนำหน้ากริยาวิลี คือ “แจ้งข้อความในหมายให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบ” โดยคำว่า “ต้อง” ในกรณีนี้จะแสดงหน้าที่อันจำเป็น กล่าวคือ แสดงเนื้อความบังคับ หรือเป็นคำสั่งให้ทำสิ่งใด ๆ รวมถึงแสดงความมั่นใจในการกระทำนั้น ๆ ว่ามีความจำเป็นในการเกิดขึ้น ในกรณีนี้มีการกล่าวถึงหน้าที่ว่า เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการแจ้งข้อความในหมายให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ซึ่งว่าด้วยการจับและค้น ซึ่งเป็นสิ่งที่บังคับให้ทำ ดังนั้น “ต้อง” ในกรณีนี้จึงถือเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันจำเป็น

- (13) ทนายความที่ตัวความได้ตั้งแต่งให้เป็นทนายในคดีจะมีคำขอต่อศาลให้สั่งถอนตนจากการตั้งแต่นั้นก็ได้ แต่ต้องแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าทนายความผู้นั้นได้แจ้งให้ตัวความทราบแล้ว เว้นแต่จะหาตัวความไม่พบ. . .

(ป. วิแพ่ง, มาตรา 65)

ตัวอย่างข้างต้น “ต้อง” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่ โดยนำหน้ากริยาวิลี คือ “แสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าทนายความผู้นั้นได้แจ้งให้ตัวความทราบแล้ว” โดยคำว่า “ต้อง” ในกรณีนี้จะแสดงหน้าที่อันจำเป็น กล่าวคือ แสดงเนื้อความบังคับ หรือเป็นคำสั่งให้ทำสิ่งใด ๆ รวมถึงแสดงความมั่นใจในการกระทำนั้น ๆ ว่ามีความจำเป็นในการเกิดขึ้น ซึ่งในกรณีนี้มีการกล่าวถึงหน้าที่ว่า ทนายความที่ตัวความได้ตั้งแต่งให้เป็นทนายในคดีจะมีคำขอต่อศาลให้สั่งถอนตนจากการตั้งแต่นั้นก็ได้ แต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าทนายความผู้นั้นได้แจ้งให้ตัวความทราบแล้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่บังคับให้ทำ ดังนั้น “ต้อง” ในกรณีนี้จึงถือเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันจำเป็น

6.2.2 โครงสร้างที่ 2 [คำปฏิเสธ + คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง”] ดังตัวอย่างที่ (14) และ (15)

- (14) ถ้าบุคคลที่ถูกจับตามหมายหลบหนีหรือมีผู้ช่วยให้หนีไปได้
เจ้าพนักงานผู้จับมีอำนาจติดตามจับกุมผู้นั้นโดยไม่ต้องมีหมายอีก
(ป. วิอาญา, มาตรา 65)

ตัวอย่างข้างต้น “ต้อง” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่ ปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ซึ่งเป็นคำปฏิเสธ กลายเป็น “ไม่ต้อง” จะเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันจำเป็นที่แสดงให้เห็นเนื้อความเชิงบังคับ หรือเป็นคำสั่ง หากแต่เป็นการบังคับในเชิงปฏิเสธเนื่องจากปรากฏร่วมกับคำว่า “ไม่” ในกรณีนี้ “ไม่ต้อง” นำหน้ากริยาวิเศษณ์ คือ “มีหมายอีก” ซึ่งเป็นการแสดงหน้าที่ว่า ถ้าบุคคลที่ถูกจับตามหมายหลบหนีหรือมีผู้ช่วยให้หนีไปได้ เจ้าพนักงานผู้จับมีอำนาจติดตามจับกุมผู้นั้นโดยไม่มีความจำเป็นที่ต้องมีหมายจับอีก อีกทั้งเป็นการแสดงหน้าที่ในการปฏิบัติ รวมถึงยังเป็นการบังคับให้กระทำตามบทบัญญัติ ดังนั้น “ไม่ต้อง” ในกรณีนี้จึงถือเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันจำเป็นเพื่อสื่อสารว่าไม่ต้องกระทำการ

- (15) สำเนาที่รับรองนั้น ให้ศาลเป็นผู้รับรองโดยเรียกค่าธรรมเนียม
ตามที่กำหนดไว้ในอัตราท้ายประมวลกฎหมายนี้ ในกรณีที่ผู้ขอตรวจ
เอกสารหรือขอคัดสำเนาด้วยตนเอง ไม่ต้องเรียกค่าธรรมเนียม
(ป. วิแพ่ง, มาตรา 54)

ตัวอย่างข้างต้น “ต้อง” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่ ปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ซึ่งเป็นคำปฏิเสธ กลายเป็น “ไม่ต้อง” จะเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันจำเป็นที่แสดงให้เห็นเนื้อความเชิงบังคับ หรือเป็นคำสั่ง หากแต่เป็นการบังคับในเชิงปฏิเสธเนื่องจากปรากฏร่วมกับคำว่า “ไม่” ในกรณีนี้ “ไม่ต้อง” นำหน้ากริยาวิเศษณ์ คือ “เรียกค่าธรรมเนียม” ซึ่งเป็นการแสดงหน้าที่ว่า ในกรณีที่ผู้ขอตรวจเอกสารหรือขอคัดสำเนาด้วยตนเอง ไม่มีความจำเป็นในการกระทำการเรียกค่าธรรมเนียม อีกทั้งแสดงหน้าที่ในการปฏิบัติ รวมถึงยังเป็นการบังคับให้กระทำตามบทบัญญัติ ดังนั้น “ไม่ต้อง” ในกรณีนี้จึงถือเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันจำเป็นในการบังคับสั่งให้ไม่ต้องกระทำการ

6.3 การใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ยอม”

คำแสดงทัศนภาวะ “ยอม” เป็นคำแสดงทัศนภาวะประเภทคำช่วยกริยาที่มักจะปรากฏในประโยคเพื่อแสดงให้เห็นถึงหน้าที่อันกำหนด กล่าวคือ เป็นหน้าที่ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติไว้ให้สื่อความหมาย

ว่ากำหนดให้กระทำหรือไม่กระทำการบางอย่างของบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการดำเนินคดีตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นเช่นนั้น ผู้วิจัยพบการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ยอม” โดยปรากฏในโครงสร้าง 1 โครงสร้าง คือ [คำแสดงทัศนภาวะ “ยอม”] ดังตัวอย่างที่ (16) และ (17)

- (16) แต่ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ไปทำการสอบสวนด้วยตนเอง ยอมมีอำนาจที่จะเรียกผู้ต้องหาหรือพยานมาได้โดยไม่ต้องออกหมายเรียก

(ป. วิอาญา, มาตรา 52)

ตัวอย่างข้างต้น “ยอม” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันกำหนดหรือความเป็นไปได้ โดยนำหน้ากริยาวิเศษณ์ คือ “มีอำนาจที่จะเรียกผู้ต้องหาหรือพยานมาได้โดยไม่ต้องออกหมายเรียก” โดยคำว่า “ยอม” ในกรณีนี้จะแสดงถึงหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่ไปทำการสอบสวนด้วยตนเอง ว่าสามารถที่จะกระทำการ คือ มีอำนาจที่จะเรียกผู้ต้องหาหรือพยานมาได้โดยไม่ต้องออกหมายเรียก ซึ่งถือเป็นการแสดงถึงหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้หรือความเป็นไปได้ในการกระทำที่ผู้กระทำสามารถทำได้โดยเป็นไปตามปกติ

- (17) คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องนำสืบข้อเท็จจริง ยอมมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานใด ๆ มาสืบได้ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานและการยื่นพยานหลักฐาน

(ป. วิแพ่ง, มาตรา 85)

ตัวอย่างข้างต้น “ยอม” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันกำหนดหรือความเป็นไปได้ โดยนำหน้ากริยาวิเศษณ์ คือ “มีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานใด ๆ มาสืบได้” โดยคำว่า “ยอม” ในกรณีนี้จะแสดงถึงหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ของคู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงว่าสามารถมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานใด ๆ มาสืบได้ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งถือเป็นการแสดงถึงหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้หรือความเป็นไปได้ในการกระทำที่ผู้กระทำสามารถทำได้โดยเป็นไปตามปกติ

6.4 การใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร”

คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” เป็นคำแสดงทัศนภาวะประเภทคำช่วยกริยาที่มักจะปรากฏในประโยคเพื่อแสดงให้เห็นถึงหน้าที่อันควร กล่าวคือ เป็นหน้าที่ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติไว้ให้สื่อความหมายว่าพึงกระทำหรือไม่พึงกระทำการบางอย่างของบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการดำเนินคดีตามกฎหมายกำหนดไว้ แต่มีน้ำหนักในการบังคับหรือสั่งน้อย ผู้วิจัยพบการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” โดยปรากฏในโครงสร้าง 2 โครงสร้าง คือ โครงสร้างที่ 1 [คำแสดงทัศนภาวะ “ควร”] และโครงสร้างที่ 2 [คำปฏิเสธ + คำแสดงทัศนภาวะ “ควร”] ดังนี้

6.4.1 โครงสร้างที่ 1 [คำแสดงทัศนภาวะ “ควร”] ดังตัวอย่างที่ (18) และ (19)

- (18) ศาลซึ่งรับฟ้องคดีเกี่ยวพันกันไว้จะพิจารณาพิพากษารวมกันไปก็ได้ ถ้าศาลซึ่งรับฟ้องคดีเกี่ยวพันกันไว้ เห็นว่าเป็นการสมควรที่ความผิดฐานหนึ่งควรได้ชำระในศาลซึ่งตามปกติมีอำนาจจะชำระ ถ้าหากว่าคดีนั้นไม่เกี่ยวกับคดีเกี่ยวพันกัน เมื่อศาลเดิมได้ตกลงกับอีกศาลหนึ่งแล้ว จะส่งให้ไปฟ้องยังศาลอื่นนั้นก็ได้

(ป. วิอาญา, มาตรา 25)

ตัวอย่างข้างต้น “ควร” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันควร โดยนำหน้ากริยาวิเศษณ์คือ “ได้ชำระในศาล” โดยคำว่า “ควร” จะแสดงการแนะนำถึงหน้าที่อันควรปฏิบัติ ซึ่งในกรณีนี้มีการแสดงหน้าที่อันควรว่าถ้าศาลเห็นสมควรที่ความผิดฐานหนึ่งมีความเหมาะสมที่ได้ชำระในศาลซึ่งตามปกติมีอำนาจจะชำระ ศาลจะส่งให้ไปฟ้องยังศาลอื่นนั้นก็ได้ ดังนั้น “ควร” จึงถือเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันควรที่แสดงให้เห็นทางที่ถูกและเหมาะสมในการปฏิบัติตามกฎหมาย

- (19) ให้ศาลฎีกาพิจารณาอนุญาตให้ฎีกาตามมาตรา 247 ได้ เมื่อเห็นว่าปัญหาตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย

(ป. วิแพ่ง, มาตรา 249)

ตัวอย่างข้างต้น “ควร” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันควร โดยนำหน้ากริยาวิเศษณ์คือ “วินิจฉัย” โดยคำว่า “ควร” จะแสดงการแนะนำถึงหน้าที่อันควรปฏิบัติ ซึ่งในกรณีนี้มีการแสดงหน้าที่อันควรในเงื่อนไขที่ว่าให้ศาลฎีกาพิจารณาอนุญาตให้ฎีกาตามมาตรา 247 ได้ เมื่อเห็นว่าปัญหาตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกามีหน้าที่ในการวินิจฉัย ดังนั้น “ควร” จึงถือเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันควรที่แสดงให้เห็นทางที่ถูกและเหมาะสมในการปฏิบัติตามกฎหมาย

6.4.2 โครงสร้างที่ 2 [คำปฏิเสธ + คำแสดงทัศนภาวะ “ควร”] ดังตัวอย่างที่ (20) และ (21)

- (20) ความผิดตามอนุมาตรา (2) (3) และ (4) แห่งมาตราก่อน ถ้าเจ้าพนักงานดังกล่าวในมาตรานั้นเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุกให้มีอำนาจเปรียบเทียบดังนี้ . . .

(ป. วิอาญา, มาตรา 38)

ตัวอย่างข้างต้น “ควร” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่ ปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ซึ่งเป็นคำปฏิเสธ กลายเป็น “ไม่ควร” จะเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันควรที่แสดงความคิดเห็นว่าสิ่งที่กระทำไม่มีความเหมาะสมหรือไม่แนะนำให้พึงปฏิบัติเช่นนั้น ในกรณีนี้ “ไม่ควร” นำหน้ากริยาวิเศษณ์ คือ “ได้รับโทษถึงจำคุก” แสดงถึงการไม่สมควรว่า ถ้าเจ้าพนักงานมีความเห็นว่าถ้าเจ้าพนักงานเห็นว่าผู้ต้องหาไม่เหมาะสมหรือไม่พึงได้รับโทษถึงจำคุก ก็ให้มีอำนาจเปรียบเทียบตั้งเนื้อความต่อไปตามบทบัญญัติ ดังนั้น “ไม่ควร” จึงถือเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงการไม่สมควรที่สื่อความหมายว่าผู้ต้องหาไม่ควรต้องได้รับโทษจำคุกตามความเห็นของเจ้าพนักงาน

- (21) ถ้าศาลเห็นว่า เพื่อความยุติธรรมไม่ควรให้กระบวนพิจารณาดำเนินเนินเข้าไป ศาลจะสั่งให้คู่ความฝ่ายที่บกพร่องในเรื่องความสามารถนั้นดำเนินคดีไปก่อนชั่วคราวก็ได้ แต่ห้ามมิให้ศาลพิพากษาในประเด็นแห่งคดีจนกว่าข้อบกพร่องนั้นได้แก้ไขโดยบริบูรณ์แล้ว

(ป. วิแพ่ง, มาตรา 56)

ตัวอย่างข้างต้น “ควร” เป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่ ปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ซึ่งเป็นคำปฏิเสธ กลายเป็น “ไม่ควร” จะเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงหน้าที่อันควรที่แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งที่กระทำไม่มีความเหมาะสมหรือไม่แนะนำให้พึงปฏิบัติเช่นนั้น ในกรณีนี้ “ไม่ควร” นำหน้ากริยาวิเศษณ์ คือ “ให้กระบวนพิจารณาดำเนินเนินเข้าไป” แสดงถึงความคิดเห็นของศาลในเรื่องกระบวนพิจารณาเพื่อความยุติธรรมที่ดำเนินเข้าไปซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ ดังนั้น “ไม่ควร” จึงถือเป็นคำแสดงทัศนภาวะแสดงการไม่สมควรที่จะกระทำเนื่องจากไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยปรากฏการใช้คำแสดงทัศนภาวะซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคิดหรือเจตนาของตัวบทกฎหมาย 4 คำ ได้แก่ “อาจ” “ต้อง” “ยอม” และ “ควร” ซึ่งคำแสดงทัศนภาวะเหล่านี้จะ

แสดงให้เห็นถึงความสามารถ คำสั่ง โอกาส ความเป็นไปได้ของเนื้อความในตัวบทกฎหมาย และคำว่า “อาจ” “ต้อง” และ “ควร” อาจปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ “ไม่” หรือ “มิ” ซึ่งให้ความหมายในทางตรงกันข้าม นอกจากนี้การใช้คำแสดงทัศนภาวะยังแสดงให้เห็นเงื่อนไข เหตุการณ์ รายละเอียดที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำเพื่อให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมทั้งแสดงถึงหน้าที่ต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วย

นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้คำแสดงทัศนภาวะที่แสดงให้เห็นทัศนหรือความคิดเห็นของผู้บัญญัติกฎหมายในการบัญญัติสิ่งที่จะต้องกระทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย อีกทั้งคำแสดงทัศนภาวะยังอาจบ่งบอกถึงน้ำหนักหรือความเข้มข้นของความหมายในเนื้อความแต่ละเนื้อความที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดการตีความความหมายของเนื้อความกฎหมายที่ชัดเจนมากขึ้นด้วย

7. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การใช้คำแสดงทัศนภาวะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยปรากฏ 4 คำ ได้แก่ “อาจ” “ต้อง” “ย่อม” และ “ควร” ซึ่งคำแสดงทัศนภาวะเหล่านี้จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถ คำสั่ง โอกาส ความเป็นไปได้ของเนื้อความในตัวบทกฎหมาย รวมถึงการใช้คำแสดงทัศนภาวะยังแสดงให้เห็นเงื่อนไข เหตุการณ์ รายละเอียดที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำเพื่อให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมทั้งแสดงถึงหน้าที่ต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาอาจมีความแตกต่างจากการศึกษาภาษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 : การศึกษาเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในอดีตของประภัสสร ภัทธนาวิก (2549) อยู่บ้าง กล่าวคือ การศึกษาภาษาในรัฐธรรมนูญจะปรากฏคำแสดงทัศนภาวะ ได้แก่ คำว่า “ต้อง” “พึง” “ควร” “ย่อม” “อาจ” “น่า” “น่าจะ” ซึ่งมีจำนวนคำที่มากกว่าคำแสดงทัศนภาวะในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มข้อมูลที่ประภัสสร ภัทธนาวิก (2549) เก็บรวบรวมคือรัฐธรรมนูญ 5 ฉบับ ซึ่งอาจทำให้เห็นถึงการใช้คำที่หลากหลาย ในขณะที่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ซึ่งประมวลกฎหมายทั้งสองฉบับมีการใช้คำในลักษณะที่คล้ายคลึงและค่อนข้างเป็นระบบเดียวกัน จึงอาจทำให้พบคำแสดงทัศนภาวะที่ไม่หลากหลาย แสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายทั้งสองฉบับมีการใช้คำแสดงทัศนภาวะที่แสดงเจตนาในการสื่อสารที่ค่อนข้างมีความแน่นอนและคงที่

การศึกษาครั้งนี้ยังอาจมีความแตกต่างจากการศึกษาของชาคริต อนันทรวัน (2540) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้ภาษาในกฎหมายรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534)” ที่ได้ศึกษาคำว่า “ต้อง” “ต้องไม่” ซึ่งมีความหมายในเชิงบังคับ และ “พึง” ซึ่งมีความหมายในทำนองเดียวกับคำว่า “ต้อง” โดยคำเหล่านี้ถูกแบ่งไว้ในประเด็นการใช้คำเชื่อม แต่ในการวิจัยครั้งนี้คำว่า “อาจ” “ต้อง” “ย่อม” และ “ควร” จะถูกจัดไว้ในคำแสดงทัศนภาวะ เนื่องจากคำเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความคิดหรือเจตนาในการสื่อความของตัวบทกฎหมาย ดังที่ สุดา รังกุพันธุ์ (2547) ได้กล่าวถึงหน่วยภาษาที่แสดงทัศนภาวะสัญญาว่าสามารถบอกถึงการคาดคะเนความเป็นไปได้ การคาดคะเนความน่าจะเป็น การแสดงหลักฐานแวดล้อม และการแสดงระดับความมั่นใจ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงทัศนภาวะปริพท์ ว่าเป็นลักษณะทางไวยากรณ์ ที่แสดงเกี่ยวกับสภาวะที่มีความจำเป็นหรือการบังคับให้เกิดการกระทำบางอย่างขึ้น และผู้ทำอาการของภาคแสดงในประโยคตกอยู่ภายใต้ความจำเป็นนี้ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ หน้าที่อันจำเป็น หน้าที่อันควร หน้าที่อันกำหนดหรือความสามารถ

นอกจากนี้ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังอาจแสดงให้เห็นถึงการใช้คำแสดงทัศนภาวะในภาษากฎหมาย ได้แก่ “อาจ” “ต้อง” “ย่อม” และ “ควร” ที่มักจะปรากฏในโครงสร้างประโยคซ้ำ ๆ ซึ่งแม้จะมีความถี่ในการปรากฏสูง หากแต่เป็นวงคำศัพท์ที่ไม่ได้หลากหลายเท่ากับคำแสดงทัศนภาวะที่ปรากฏในสื่ออื่น ๆ เช่น ในสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ในการศึกษาของชนกพร อังศุวิริยะ (2558) ที่พบคำแสดงทัศนภาวะที่หลากหลาย เช่น อาจ เป็นไปได้ จัดให้ ช่วยได้ มั่นใจ ก็ได้ เป็นต้น หรือการศึกษาของนภาจริน สุขอ้วน (2563) ที่ได้ศึกษาคำแสดงทัศนภาวะในเพจเฟซบุ๊ก ซึ่งพบคำว่า ควร ไม่ควร ต้อง ย่อม พึง เชื่อ อันแสดงให้เห็นความหลากหลายในการใช้ถ้อยคำ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าคำแสดงทัศนภาวะในภาษากฎหมายจะไม่หลากหลายและมีความคงที่มากกว่าสื่อประเภทอื่น ทั้งนี้เนื่องจากสื่ออื่น ๆ ที่กล่าวมาในช่วงต้นจะสื่อสารด้วยภาษาพูดและนำเสนอเนื้อหาที่ไม่เป็นทางการมากนัก จึงอาจส่งผลให้มีการใช้วงคำศัพท์ที่กว้างและหลากหลายมากกว่า

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นลักษณะของภาษากฎหมายอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ภาษากฎหมายมักปรากฏคำแสดงทัศนภาวะ ซึ่งสามารถแสดงทัศนคติ หรือความเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ หรือความจำเป็นในการเกิดกริยา สอดคล้องกับที่ ชนกพร อังศุวิริยะ (2558, น. 4) ได้กล่าวว่า ทัศนภาวะเป็นกลวิธีในการบ่งตรรกะและเป็นการแสดงทัศนะของผู้พูดซึ่งเกี่ยวกับความจำเป็น และความเป็นไปได้ และความสัมพันธ์ระหว่างกัน รวมถึงทัศนภาวะทำให้ถ้อยคำดูมีอำนาจ นอกจากนี้คำเหล่านี้ยังปรากฏเพื่อช่วยเน้นย้ำหรือยืนยันเนื้อความในตัวบทกฎหมาย แต่กระนั้นก็ยังเห็นได้ว่าภาษากฎหมายเป็นภาษาที่ยังมีความยืดหยุ่นในตัว และยังเปิดโอกาสให้แก่คู่ความได้กระทำการหรือไม่กระทำการก็ได้ตามหลักเหตุผลโดยมักปรากฏในโครงสร้างที่คล้าย ๆ กัน จนอาจกล่าวได้ว่าโครงสร้างเหล่านี้ถือเป็นรูปแบบหนึ่งในภาษากฎหมาย ซึ่งการปรากฏคำเหล่านี้

ของภาษากฎหมายไทยอาจมีใช้ความบังเอิญที่ผู้บัญญัติกฎหมายสุมว่าจะใช้คำใดก็ได้ หากแต่ต้องเข้าใจว่าภาษากฎหมายของไทยนั้นมีการนำแนวทางมาจากตัวบทของต่างประเทศด้วย (ธานินทร์ กรีวิเชียร, 2555, น. 43) ดังนั้นผู้บัญญัติกฎหมายจึงมีการเลือกใช้คำที่คาดว่าจะเหมาะสมดีแล้วเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงต้องเลือกใช้คำที่ทั้งนักกฎหมาย และประชาชนทั่วไปเข้าใจ เนื่องจากกฎหมายเป็นข้อบังคับของประชาชนทุกคนในสังคมนั้น ๆ ดังนั้นประชาชนทุกคนจึงควรอ่านกฎหมายเพื่อให้เข้าใจจึงจะเป็นการบรรลุจุดประสงค์ของการบัญญัติกฎหมาย นอกจากนี้ภาษากฎหมายส่วนใหญ่ยังต้องคงความชัดเจน และบางครั้งไม่สามารถเพิ่มหรือตัดคำใดคำหนึ่งออกไปได้เพราะจะทำให้ความหมายเปลี่ยนไป ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดความสับสนได้

อย่างไรก็ตามการใช้คำแสดงทัศนภาวะเหล่านี้ ถ้าสังเกตในอีกแง่มุมหนึ่งก็อาจมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน กล่าวคือ เป็นจุดแข็งในแง่ที่ว่าทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาของกฎหมายได้ดีขึ้น แต่ก็มีจุดอ่อนที่ว่าคำแสดงทัศนภาวะบางคำอาจทำให้ความหมายของเนื้อหาในตัวบทนั้น ๆ สามารถตีความได้หลากหลายเนื่องจากสื่อความหมายได้แตกต่างกันไปตามบริบท เช่น คำว่า “อาจ” ในบางตำแหน่งจะบ่งชี้ถึงการแสดงความสามารถ และ “อาจ” ในบางตำแหน่งจะบ่งชี้ถึงการแสดงความเป็นไปได้หรือบอกโอกาส ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านตีความได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับที่ ชนกพร อังศุวิริยะ (2558, น. 4-5) ได้กล่าวถึงคำแสดงทัศนภาวะว่า แม้ว่าคำแสดงทัศนภาวะจะทำให้ถ้อยคำดูมีอำนาจ แต่อาจสร้างความกำกวมได้ ซึ่งการใช้อำนาจนี้จะต้องมีพื้นฐานความรู้บางอย่างร่วมกัน จึงจะสามารถเข้าใจเจตนาในการสื่อสารได้ ดังนั้นการใช้คำแสดงทัศนภาวะจึงอาจทำให้เห็นทัศนะของตัวบทกฎหมายก็จริง แต่ก็ยังมีจุดอ่อนตรงที่บางคำมีความหมายหลากหลายจนทำให้เกิดการตีความที่หลากหลายตามไปด้วย โดยเฉพาะประชาชนที่มีความรู้ในด้านกฎหมายไม่มาก ก็อาจเข้าใจความหมายของเนื้อหาในกฎหมายนั้น ๆ ต่างกันออกไป จนนำมาซึ่งความสับสนในการปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะฉะนั้นภาษากฎหมายไทยปัจจุบันจึงเป็นภาษาที่พร้อมจะรับการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับความเจริญของสังคมทั้งในขณะนี้และในอนาคต ทั้งในด้านถ้อยคำ ความหมายของถ้อยคำ และไวยากรณ์ต่าง ๆ ซึ่งเมื่อภาษากฎหมายไทยได้รับการปรับปรุงในด้านต่าง ๆ แล้ว ย่อมอาจทำให้การทำความเข้าใจกฎหมายสะดวกขึ้น และการตีความกฎหมายอาจชัดเจนขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ปัญหาทั้งหลายอันเกิดจากการใช้กฎหมายนั้นลดลงเป็นลำดับ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ศึกษาภาษากฎหมายในแง่มุมที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมโดยนำแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ ทางภาษามาใช้ในการวิเคราะห์ เช่น การศึกษาตัวบทกฎหมายตามแนวคิดทฤษฎีไวยากรณ์ระบบหน้าที่ หรืออาจศึกษาระบบทัศนะของภาษากฎหมาย เป็นต้น

8.2 ศึกษาลักษณะภาษาในตัวบทกฎหมายอื่น ๆ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติต่าง ๆ หรือภาษาของกลุ่มอาชีพในแวดวงกฎหมาย เช่น ภาษาของตำรวจ ภาษาของทนาย ภาษาของผู้พิพากษา เพื่อให้เห็นความหลากหลายของการใช้ภาษาในแวดวงกฎหมายซึ่งเป็นภาษาเฉพาะวงการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง/References

- กฤติกา ผลเกิด. (2546). *การศึกษาวจนลีลาของประมวลกฎหมายอาญา* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. Silpakorn University Repository: SURE.
- จรินทร์ สุวรรณโชติ. (2537). *การศึกษาเปรียบเทียบภาษากฎหมายในกฎหมายตราสามดวง กับกฎหมายปัจจุบัน* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนกพร อังศุวิริยะ. (2558). *ทัศนภาวะในวาทกรรมการเงิน: สิ้นเชื้อ บัตรเครดิตและบัตรกดเงิน สดจากสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์. วารสารภาษาและภาษาศาสตร์, 34(1), 1-17.*
- ชนกพร อังศุวิริยะ. (2559). *การใช้คำแสดงทัศนภาวะจากข่าวความรุนแรงจังหวัดในชายแดน ภาคใต้ผ่านหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นภาคใต้และหนังสือพิมพ์ระดับชาติ. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 13(1), 27-37.*
- ชาคริต อนันทราวิน. (2540). *การใช้ภาษาในกฎหมายรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534). โอเดียนสโตร์.*
- ดุลยการณ์ กรณท์แสง. (2537). *การวิเคราะห์การนิยามคำศัพท์ภาษากฎหมาย: กฎหมาย ครอบครัวและมรดก* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. Thammasat University Digital Collections.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2555). *ภาษากฎหมายไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 11). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นภาจริน สุขอ้วน. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและอุดมการณ์ความเป็นมนุษย์ เงินเดือนในแฟนเพจเฟซบุ๊ก Group มนุษย์เงินเดือน* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี]. Ubon Ratchathani University Portal site for E-Thesis & E-Research.
- นวรรธน์ พันธุมธา. (2558). *ไวยากรณ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจบ พันธุมธา. (2514). *ลักษณะภาษาไทย*. ม.ป.พ.
- ประภัสสร ภัทรนาวิก. (2549). *ภาษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540: การศึกษาเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในอดีต* [วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository.
- ปิยฉัตร บุนนาค. (2555). *การศึกษาวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความในประมวลกฎหมายอาญา* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรชัย สุนทรพันธุ์ และ ณัฐพงศ์ โปษะบุตร. (2550). *หลักกฎหมายเอกชน* (พิมพ์ครั้งที่ 7). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- พิมพ์ จิตตประสาทศิลป์. (2548). *การศึกษาลักษณะภาษาในกฎหมายไทย: ประมวลกฎหมาย
อาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. Thammasat University Digital Collections.
- มลลีย์ พรโชคชัย. (2538). *การศึกษาวจนลีลาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย*
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รชฎ เจริญน้ำ. (2562). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1* (พิมพ์ครั้งที่ 6). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัชนีญ่า กลิ่นน้ำหอม. (2546). *การศึกษาวิเคราะห์ภาษาในประมวลกฎหมายอาญา*
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจินตน์ ภาณุพงศ์. (2530). *โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 9). โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วินัย ล้าเลิศ. (2557). *กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2564). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*.
<https://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=711251&ext=pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2564). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง*.
<https://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=570093&ext=pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2565). *อำนาจหน้าที่องค์กร วิสัยทัศน์ และพันธกิจของ
คณะกรรมการกฤษฎีกา*. <https://www.ocs.go.th/council-of-state/#/public>
- สุกัญญา สุวิทยะรัตน์. (2553). *ภาษาในกฎหมายลักษณะอาญา กับประมวลกฎหมายอาญา:
การศึกษาเชิงเปรียบเทียบต่างสมัย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุดา รังกุพันธุ์. (2547). *ระบบญาณลักษณะในภาษาไทย: การศึกษาตามแนวทางที่-ปริชาน*.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนันท์ อัญชลีบุญกุล. (2538). *คำแสดงระดับตรรกในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6*.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2548). *หลักภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 13). ไทยวัฒนาพานิช.
- Palmer, F. R. (1986). *Mood and modality*. Cambridge University Press.